

NESH
Kongens gate 14
0153 Oslo

AFINO – Ansvarlig Forskning og Innovasjon i Norge

Kommentarer til revisjon av revisjon av NESH-retningslinjer

I brev av 21. september 2020 uttrykker NESH et ønske om å motta innspill til en revisjon av de forskningsetiske retningslinjene. AFINOs kommentarer under viser til høringsnotatet av samme dato fra NESH.

AFINO (Ansvarlig Forskning og Innovasjon i Norge) er et virtuelt senter for ansvarlig forskning, innovasjon og næringsdrift. Senteret ble etablert i 2019 og er finansiert for en 5-årsperiode gjennom NFRs SAMANSVAR-program. Senteret ledes fra NTNU i samarbeid med UiB, BI og OsloMet. GenØk, NIFU, HVL og UiS er assosierte partnere i prosjektet, og en rekke andre forskningsinstitusjoner og virksomheter er tilkoblet via styringsgruppa og tilknyttede forskningsprosjekter. AFINO bygger læringsarenaer og organiserer aktiviteter på tvers av sektorer og fagområder, med et mål om en felles forståelse og visjon for ansvarlig forskning og innovasjon i Norge.

NESH uttrykker at de ønsker spesielt tilbakemelding på tre nye punkter og deler. Vårt hørings svar vil i første rekke dreie seg om den innledende delen: «Forskningens normer og verdier».

1. Overordnet synes vi at det er uheldig at «Forskningens normer og verdier» starter med forskningsinterne forhold. En slik struktur kan implisitt leses som om det forskningsinterne har prioritet over forholdet til mennesker, økosystemer og samfunn. Vi vil forslå at NESH ser i retning av NENTs retningslinjer, der sammendraget starter med:

Forskningens forpliktelser overfor samfunnet

- 1. Forskingen har et selvstendig ansvar for egen rolle i samfunnsutviklingen.*
- 2. Forskingen skal være i overensstemmelse med bærekraftig utvikling.*
- 3. Forskingen har et ansvar for å bidra til større global rettferdighet.¹*

Disse forpliktelsene er så brettet ut.

NESH bør endre retningslinjene etter NENTs innhold og struktur.

2. I tråd med punkt 1. mener vi at følgende formulering er for defensiv, for svak og for upresis: «Forskningen har også et bredere samfunnsansvar i samspillet mellom vitenskap og samfunn. Forskere må være åpne om risiko, svakheter og usikkerhet, og de må unngå at forskningen er til skade for mennesker, samfunn, natur og klima.» (Høringsnotat s. 5). Dette er også hensyn som er berørt i punktene 12 og 13.

Gitt at forskningen har et ansvar for samfunnsutvikling, bærekraftig utvikling og global rettferdighet har forskningen også et bredere ansvar enn å unngå skade. Dette ansvaret

¹ <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/nat-tek/forskningsetiske-retningslinjer-for-naturvitenskap-og-teknologi/>

innebærer aktivt søke å virkeliggjøre goder. Videre mangler det «uvitenhet» i listen «risiko, svakheter og usikkerhet». Uvitenhet mangler ellers helt i høringsnotatet. Det er et sentralt punkt både under samtykke, risiko for deltakere, fremtidige generasjoner, formidling og deltakelse i samfunnsdebatten.

NESH bør endre retningslinjene i retning av «Forskningen har et bredt samfunnsansvar i samspillet mellom vitenskap og samfunn. Forskere må være åpne om risiko, svakheter, usikkerhet og uvitenhet. Forskningens bredere samfunnsansvar innebærer på den ene siden å unngå at forskningen er til skade for mennesker, samfunn, natur og klima og på den andre siden å bidra til rettferdig samfunnsutvikling, bærekraftig utvikling og global rettferdighet.»

3. Kravene om slikt overordnet utvidet samfunnsansvar bør også gjenspeiles i de mer konkrete formuleringene om individuelle forskere og forskningsinstitusjoners forpliktelser. I tråd med NENTs «Forskningsetisk vurdering av petroleumsforskning (Saksnr. 2014/3)»² foreslår vi et nytt tallkapittel under «C) GRUPPER OG INSTITUSJONER».

X. Bærekraftig utvikling og global rettferdighet

Forskere og forskningsinstitusjoner har et selvstendig og felles ansvar for å ivareta bærekraftig utvikling og global rettferdighet, og formidle tvilstilfeller i offentligheten og varsle om forskning som kan være til hinder for å ivareta bærekraftig utvikling og global rettferdighet.

Der hvor det foreligger plausible grunner eller usikkerheter knyttet til om forskning eller bruk av forskningsresultater kan utgjøre en trussel mot bærekraftig utvikling eller global rettferdighet skal forskere og forskningsinstitusjoner bestrebe seg på å undersøke forholdet i tråd med føre-var-prinsippet.

Sentralt i denne plikten ligger også en plikt til å bringe diskusjonen inn i forskerfellesskapet og i offentligheten (se **E Formidling**).

Ad de to øvrige punktene om endret tittel og en klargjøring av etikken vs. jussen så mener vi at begge deler er heldige grep.

Med vennlig hilsen,

Professor Siri Granum Carson, NTNU

(prosjektleder)

Seniorrådgiver Giovanni De Grandis, NTNU

(prosjektkoordinator)

Førsteamanuensis Kristian Alm, BI

(arbeidspakkeleder)

Forsker Anne Bremer, UiB

(arbeidspakkeleder)

Professor Matthias Kaiser, UiB

(arbeidspakkeleder)

Forsker Erik Thorstensen, OsloMet

(arbeidspakkeleder)

² [https://www.forskningsetikk.no/om-oss/komiteer-og-utvalg/nent/uttalelser/vedroende-forskningsetisk-vurdering-av-petroleumsforskning-saksnr-20143/](https://www.forskningsetikk.no/om-oss/komiteer-og-utvalg/nent/uttalelser/vedrorende-forskningsetisk-vurdering-av-petroleumsforskning-saksnr-20143/)